

A Magyar Nemzeti Helynévtár Program kutatási terve a 2023. évre

1. Szervezetépítési feladatok

A program második évében ezen a téren a szervezeti alapok szélesítését, a kutatói kör bővítését tűzzük ki alapvető célként: ez elsősorban a program szakmai kiterjesztésével érhető el, ami a kutatói létszám közvetlen bővülésével is együtt jár. Mivel a Kárpát-medence magyar nyelvészeti képzést folytató egyetemei már az első év folyamán lényegében teljes létszámban bekapcsolódtak a programba, a továbbiakban más jellegű intézmények bevonását célozzuk meg elsősorban.

- A levéltárak szakembereire főként a történeti anyagok feltárásában számítunk.
- A helytörténeti múzeumokban fellelhető anyagokat is igyekszünk feltárni muzeológus, néprajzos szakemberek segítségével.
- A Földrajztudományi Intézettel megállapodást kívánunk kötni a térképezési feladatokban való együttműködésre.
- A határon túli, magyarságkutatással foglalkozó intézményeket (pl. EME, Fórum Kisebbségkutató Intézet stb.) szeretnénk megnyerni a munka szervezéséhez és a számításba vehető kutatói kör további jelentős bővítéséhez.
- A névkutatáshoz szükséges alapképzettséggel rendelkező egyéni kutatókat (tanárokat, helytörténészeket stb.) is minél nagyobb számban szeretnénk bevonni a gyűjtőmunkába.
- A határon túli térségekben ösztöndíjas programot szeretnénk elindítani.

Ennek elősegítésére az érintett tudományterületek (nyelvtudomány, történettudomány, néprajz, levéltár) fórumain a program célkitűzéseit bemutató írásokat jelentetünk meg.

A munka koordinálására rendszeresen szervezünk egy-egy határon túli térség kutatói számára regionális értekezleteket.

2. A program tudományos alapjainak szélesítése

2.1. Az online tananyagok folyamatos bővítését és korrekcióját végezzük a program során szerzett tapasztalatok alapján.

- Folytatjuk képzéseinket a Bevezetés a helynévkutatásba c. egyetemi kurzusok keretében: azokban az intézményekben, ahol nincs névkutató szakember, távoktatásban oldjuk meg a hallgatók felkészítését.
- Újabb kurzusok tematikáját dolgozzuk ki, és hirdetünk meg ezekből egyetemi órákat, amelyek a hallgatók továbbképzését szolgálják.
- Online kurzusokat hirdetünk a kutatásba egyénileg bekapcsolódó kutatók számára.
- Folytatjuk a gyakorlati képzést szolgáló adatbázis-építő táborkok és közös gyűjtőutak szervezését a gyűjtők munkájának módszertani segítése és egységesítése céljából.

2.2. Bővítjük a kutatási segédletek körét és azok tartalmát.

- Folyamatosan gyarapítjuk a bibliográfiai adatbázist, és ezt a program honlapján publikussá tesszük.
- Térképes adatbázist hozunk létre a kutatómunka támogatására: bibliográfiai, etnikai-népeségtörténeti tartalommal, illetve a kutatómunka mindenkori állásának ábrázolására.
- Helynév-etimológiai adatbázist hozunk létre a helynevek eredetmagyarázatának támogatására.
- Földrajzi köznévi adatbázist hozunk létre ugyanilyen céllal.
- Településtörténeti sorozatot indítunk: a rövid történeti összefoglalások egy-egy településre vonatkozóan az onnan közreadott helynévanyag történeti kontextusát teremtik meg.

2.3. Konferenciát, műhelybeszélgetéseket szervezünk a helynévfeltárás módszertani problémáiról.

- A többnyelvű területek helynévanyagának feltárásáról a határon túli, illetve a magyarországi települések esetében,
- a gyűjtésbe bevonandó névfajták problémáiról,

- továbbá a névanyag közzétételének módszertani kérdéseiről.
- 2.4. A helynévgyűjtés elméleti és módszertani kérdéseinek témakörében – a konferencia tapasztalatainak összegzéseként – online kiadványt teszünk közzé.

3. Gyűjtőmunka

3.1. Az élőnyelvi gyűjtőmunkába egyre több résztvevőt kívánunk bevonni.

- A gyűjtőterület – az egyéni választásoknak megfelelően – alapvetően szórt hálózatot alkot, ezért fókuszterületek kijelölésével bizonyos térségekben koncentrált munkavégzést tervezünk.
- Ilyenek elsősorban a határon túli térségek összességükben, de különösképpen Szatmár, Bihar, Csík és Kolozsvár környéke, valamint az egykori Ugocsa vármegye területe.
- A magyarországi területeken fókuszterületként kezeljük Hajdú-Bihar, Bács-Kiskun, Fejér megye egyes járásainak településeit.

3.2. A történeti forrásanyag feltárását

- elsősorban központi adatbázis-építéssel folytatjuk,
- de a fent említett szervezeti bővítés eredményeként szeretnénk levéltári, múzeumi intézményeket is bevonni a munkába.
- Pesty Frigyes 1864-es kéziratos helynévtára anyagának feltárására külön alprogramot működtetünk.
- Külön alprogramot indítunk a térképes források helynévanyagának feltárására is.

4. Az eredmények publikálása

4.1. A kutatás eredményeinek közzététele elsősorban online formában történik a Magyar Nemzeti Helynévtár Program honlapján, illetve az ahhoz kapcsolódó további honlapokon.

- Létrehozzuk a Helynévarchívumot, amely egyfelől a kutatás publikus formában nem elérhető forrásanyagainak közzétételét szolgálja, másfelől az egyes települések helynévanyagának egészét teszi elérhetővé.
- Létrehozzuk a Magyar Nemzeti Helynévtár adatbázisának 1.0 változatát, amelyben a feldolgozott élőnyelvi és történeti helynévadatok kereshető formában jelennek meg: ez a helynévtár mind a szakmai közönség tudományos igényeinek, mind a szélesebb érdeklődő közönség elvárásainak igyekszik megfelelni.

4.2. A program legfontosabb eredményeit nyomtatott formában is közzé kívánjuk tenni.

- A Pesty-helynévtár kiadását e forrás széleskörű tudományos és helyi hasznosításának fontossága indokolja: 2023-ban két-három kötet megjelentetését tervezzük.
- Az egyes települések helynévszótárait járási, illetve annak megfelelő térségi kötetekben kívánjuk közreadni. A sorozat megindításához azonban külön pénzügyi források szükségesek. 2023-ban egy-két kötet megszerkesztése tűnik reális célkitűzésnek.
- A programban résztvevő kutatók a gyűjtőmunkához kapcsolódó kutatási eredményeiket különböző tudományos fórumokon publikálják.

4.3. Folyamatosan keressük azokat a lehetőségeket, fórumokat, amelyeken a program céljairól és eredményeiről szakmai fórumokon, illetve a nagyközönség számára is tájékoztatást nyújthatunk.

Debrecen 2023. január 15.

Hoffmann István
programvezető